מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו אמר לו

רבי אליעזר והלא כבר נאמר יאם תשוב

ישראל נאום ה' אלי תשוב אמר לו רבי

יהושע והלא כבר נאמר יואשמע את האיש

לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור

וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי

העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ

יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו' ושתק רבי

אליעזר ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר יואתם הרי ישראל ענפכם

תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו' רבי

אומר אף מזה שנאמר יכי לפני (אליעזר) אָומר אף

הימים (האלה) [ההם] שכר האדם לא נהיה

ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום

מן הצר ים מאי ליוצא ולבא אין שלום מן

הצר רב אמר אף תלמידי חכמים שכתוב

בהם שלום דכתיב ישלום רב לאהבי תורתך

איז שלום מפני צר ושמואל אמר עד שיהיו

כל השערים כולן שקולין אמר רבי חנינא

אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא

ימצא שנאמר אז אשקיע מימיהם ונהרותם

כשמן אוליך וכתב (בתריה) יביום ההוא

אצמיח קרן לבית ישראל אמר רבי חמא בר

חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות

הזלה מישראל שנאמר יוכרת הזלולים

במזמרות או וכתיב בתריה יבעת ההיא יובל שי

לה' צבאות עם ממשך ומורט אמר זעירי

אמר רבי חגינא אין בן דוד בא עד שיכלו גםי הרוח מישראל שנאמר ייכי אז אסיר

מקרבך עליזי גאוַתך וכתיב ייוהשארתי

בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה' אמר רבי

שמלאי משום רבי אלעזר בר"ש יאין בן

דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושומרים

תסיר שקוציר מפני ולא הבדים קביש ממַעל לְמֵימֵי הַיְּאַר וַיָּרֶם יְמִינוֹ וּשְׂמאלוֹ הַשָּׁמִיִם וִיּשְׁבַע הַשָּׁמִיִם וַיִּשְּׁבַע יי.. למועד העולם מוֹעֲדִים וְחֵצִי וּכְּכַלוֹת מוֹעֲדִים וְחֵצִי וּכְּכַלוֹת נָפַץ יַד עַם קדשׁ תִּכְלֶינָה בַּץ זְיִּ גָּב לְּיֵבְ הַיִּרְיִּבְּלְּיִרְּ 3. וְאַלֶּה: דְנִיאל יב ז עִנְפָּכֶם תִּתֵנוּ וּפָּרְיָכֶם תִּשְׁאוּ לְעַמִּי יִשְׂרְאֵל כִּי תִּשְׂאוּ קְעַבּיּ קַרְבוּ לְבוֹא: יחזקאל לו ח

4. כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר הַבְּהֵמָה אֵינֶנְּה ולַיוצא ולַבָּא אין שָלום האדם איש ברעהו:

זכולה היי 5. שְׁלוֹם רָב לְאֹהֲבִי תוֹרָתֶךְּ וְאֵין לְמוֹ מִכְשׁוֹל:

..... יחזקאל לב יד

. 7. בּיוֹם הַהוֹא אַצְמִיחַ אתן פתחון פה בתוכם

ַנְיִדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ: יחזקאל כט כא 8. בּי לְפָנֵי קְצִיר בְּתָם פֶּרַח וּבֹטֶר גֹמֵל יְהְיֶה נִצְּה וְכָרַת הַזִּלְזִלִים בַּמִּוְמֵרוֹת ואָת הַנְּטִישׁוֹת הַסִיר ישעיהו יח ה יייי...... בעת ההיא יובל שׁי. לַיִיְ צְבָאוֹת עַם מְמָשָׁךְ וּמוֹרָט וּמַעַם נוֹרָא מִן הוּא וָהָלְאָה גוֹי קו קו ומבוסה אַשר בַּוְאוּ נְהָרִים אַרְצוֹ אֶל מְקוֹם שֵׁם יְיָ צְבָאוֹת הַר צִיּוֹן: ישעיה יח ז דון. 10. בַּיוֹם הַהוּאלא תַבוֹשִׁי מִבּל עֲלִילֹתַיִּךְ אֲשֶׁר פָשַׁעַתְּ בִּי בִּי אָז אָסִיר מָקּרְבֵּךְ עַלִּיזֵי גַּאֲוֶתַךְּ וְלֹא תוֹסִפִּי לְגָבְהָה עוֹד בְּהַר צפניה ג יא קדשי: קָּרְשָּי: 11. וְהִשְׁאַרְתִּי בְּקְרְבֵּךְ עַם עָנִי וְדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם יָי: צפניה ג יב יִי: ָּיָ 12. וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלַיִךְ וְאֶצְרֹף כַּבֵּר סִינְּיִךְ וְאֶצְרֹף כַּבּר סִיגְיִרְ וְאָסִירָה כָּל בְּדִילְיִרְּ: וְאָסִירָה כָּל בְּדִילְיִרְּ: יאָשִׁיבָה אָשִׁיבָה בְּבָרִאשׁנָה

לְךּ עִיוּ נֶאֲמְנָה: ישעיהו א כה-כו ישפט תּפָּדָה

בבתחלה אחרי כן יקרא

לְךְ עִיר הַצֶּדֶק קְרְיָה

ישעיהו א כז זהָסִיר יְיָ מִשְׁפְּטִיּךְ פָּנָה אִיְבַךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יִיָּ פָּנָה אִיְבַךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יִיָּ בַּקרבַּך לא תיראי רע צפויה ג מו קרוז. בפניון גטר 15. וְאֶת עֵם עֲנִי תּוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךְּ עֵל רְמִים תַשְׁפִּיל:

.16 וייראוּ ממערב את שם יי וממזרח שמש את רוּחַ יְיָ נֹסְסָה בוֹ:

לעולם יירשו ארץ נצר

18. וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ וִיּשְׁתוֹמֵם כִּי אֵין מפְּגִּיע וַתוֹשַע לוֹ וְרֹעוֹ וְצִדְקְתוֹ . הִיא סְמָכָתִהוּ:

כמו (ישעיה י) כמסום נוסם וכמו (שם נא) יאכלם סס. רוח המקום נוקבת ומחרבת אותן עם הלרות הבאות שאף הוא מתכוין להשמידם: יירשו ארץ. היינו גאולה: עם ענני שמיא לבר אינש אחי. במהירות: סכלינה. אלו הלרות ויבא משיח כדאמרינן כי אזלת יד: מגולה מוה. וכסיב עני ורוכב על החמור. כעני הבא על חמורו בעללות: סוסי

ברקא. סום מסורק 0 ומכוון ונאה שיש לי דגנאי הוא שיבא על חמור. מלגלג היה. ל"א סוסיא בדקא סוס בדוק לרוץ: בר חיור גווני. כלום יש לך סום בר מחה גוונין שחמור שלו כן הוא. במלתא בעלמא דחייה: חיור. מאה בלשון פרסי: האדון הוה. שכינה היתה עמהם: קול שלשה. דשכינה הוה בהדייהו: לדידיה. למשיח: בפתחת מי דקרתת. נראה למורי לא בפתח העירי ממש אלא גן עדן הוא כנגד כל העולם וקאמר ליה דבאותו לד של גן עדן שכנגד פתח העירט משיח שרוי: סובלי חלאים. מנוגעים והוא נמי מנוגע דכתיב (ישעיה נג) והוא מחולל מפשעינו וכתיב (שם) חליינו הוא נשה: כולהו. מי שיש לו הרבע נשא: כולהו. מי שיש לו ארבע 6. אָז אַשְּׁקִיע מֵימִיהֶּם וחמש נגעים: אסרי להו ושרו כחדא וְנְהַרוֹתָם בַּשֶּׁמָן אוֹלְיוֹרְ וימנא. מתירין כל נגיעתן ביחד נְאָם אֲדֹנִי אֱלֹהִים: ומקנחין אותן וחוזרין וקושרין אותן: ואיהו. משיח: שרי חד. נגע ומקנחו וקושרו ואח"כ מתיר האחר. ועושה כן ואינו מתיר שני נגעים יחד דסבר אי בעי לי לנאת וליגאל את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים: אמר ליה. ר' יהושע למשיח לאימת אתי מר אמר ליה היום: אבטחך לך ולאביך לעולם הבא. דאי לאו לדיקים גמורין אתם לא הוה יהיב לך שלמא ולא הוה מדכר שמיה דאבוך: היום אם בקולו. של הקב"ה תשמעו: השער הוה. של עיר רומי שבעיר רומי היה אותו שער: ואין מספיקין לבנוחו. פעם שלישית: מי פמיים. שירדן נובע ממנו כדתניא בבכורות (דף נה.) ירדן יולא ממערת פמיים ומפרש התם שפיר: העמיהו :מרוני. עשו לי קבר בקרקע עמוק

כי למועד מועדים. אלמא יש קך בדבר: וככלות נפן יד עם קדש. כשתכלה תקומתם וחוזק ידיהם שהיתה נפולה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה ואחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד:

> כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקן ואין לך קן מגולה יותר: ר' אליעור אומר מוה. הפסוק כשתראה דאין שום אדם משתכר ואף שכר הבהמה לא נהיה והיינו כדאמרוש עד שתכלה פרוטה מן הכים אין מעות מלויות בכיס: שכר בהמה. עבודת החדמה שהיא על ידי בהמה איננה: וליולא ולבא אין שלום. אז יבא משיח: [שלום רב]. והיינו וליולא ולבא אלו תלמידי חכמים אותם שהיה דינם לנאת ולבא בשלום כדכתיב שלום רב לאוהבי תורתך אפילו להנהו אין שלום: מן הצר. מרוב הצרות. ל"א מילר הרע: שקולין. שוין שער התבואה ויין רווחי׳ כדאמרןש חמישית שובע גדול. ל״א שקולין שוין שכולן יקרין: כשמן אוליך. שיהיו כולן קפויין וכיון שהם קפויין אין דגים נמלאין בחכה: עד שתכלה מלכות הולה. שלא תהא להם שום שולטנות לישראל אפילו שולטנות קלה ודלה: נטישותיו. ענפים קטנים כלומר השרים והשופטים: וחסו בשם השם. כלומר שתבא להם גאולה ויחסו בלל שדי: סיגיך. תערובות שבך: בדיליך. המובדלים לראשי עם: יהירי. גסי רוח מישראל: אמגושי. פרסיים מכשפין שמלערין ישראל. במס׳ שבת (דף עה.) פלוגתה היכה למהן דהמר המגושי חרשי ואיכא מ"ד גדופי עובדי כוכביסי): גזירפטי. שופטים עובדי כוכבים ? החובטין את ישראל במקלות: ואלרוף כבור סיגיך. רבים וגדולים בגסותם כשאלרוף ואסלקס ממך אזי אסירה כל בדיליך: אמגושי. הבדלים מיראת המקום: סיגיך. כמו רב דמתרגמינן סגי: משפטיך. כמו [ב] (לפניה ג) שופטיך:

> פנה אויבך. גזירפטי: נוססה.

 ל"ל אלעור], כ"ל (חגיגה
ע"ן ל"ע"ן, ג"ל ע"ן
רש"א בח"א, ד"ל (שבת קלע. ע"שו. ה) שבת הלט.. מתנות עניים וכן בטור י"ד סי׳ רמו איתא ישראל וכצ״ל למובן ושביה בלדקה ודלא כמ"ש רש"א בח"א שנדחק בזה טובא בד"ה עד שינא שופטים מישראל וכו׳ ע״ש ברם לנוסחא שניה עדים נאמנים הרמב״ם וטור אתי^י לאפיר], 1) [גיר' הערוך גאזי דפאטי פי" סריסי ושוטרי השרים]. ק) ועי׳ ברש"י דהכל ועי׳ ברש"י דע"ז ל. ד"ה מי בארג וכו׳ בארג לשון פרם משובם כמו סוסי בארג בחלק ע"ש], ע) [לעיל לז.], י) בס"א: מ"ד עובדי ע"ז, כ) בס"א: שופטי אומות בעולם, ל) ומגוון. רש"ל, מ) ל"ל דרומי. ג) בס"ח:

הגהות הגר"א [א] גם' לפתחל דקרתל. נמחק תיבת דקרתא וג"ב דרומי: [ב] רש"י ד"ה משפטיך כמו (לפניה ג)

הגהות מהר"ב

א] גמ' שנאמר וכרת הזלולים במומרות ואת הנטישות הסר כל"ל:

מוסף רש"י בטלי יהירי ישראל מתייהרים בגלורית ובמלבושי יהירות כפרשים הללו. בטלי אמגושי המשניאים אותנו (שבת קלט.). אי בטלי דייני. רשעים מישראל שמטין גזירפטי. נוגשי שוטרי עונדי כוכניס (שם). שמגדלין עלמן, לשון ישגה מאד, ואחר כך ואסירה כל בדיליך, אלו אותם המבדילים שונאי ישראל

ובפחזותם (שם).

מישראל שנאמר ביואשיבה ידי עליך ואצרוף שאיו כבור סיגיך וגו' ואשיבה שופטיך ∘אמר עולא אין יירושלים נפדית אלא בצדקה שנאמר יוציון במשפט תפרה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי במלי דייני במלי "גזירפמי אי במלי יהירי במלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיגיך ואסירה כל בדיליך ואי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב יּוּהסיר ה' משפטיך פנה אויבך אמר ר' יוחנן אם ראית דור שמתמעט והולך חכה לו שנאמר זואת עם עני תושיע וגו' אמר רבי יוחגן אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שנאמר 10כי יבא כנהר צר (ו)רוח ה' נוססה בו וסמיך ליה ובא לציון גואל ואמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב בדור שכולו זכאי דכתיב ייועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ בדור שכולו בדור שכוקו זכאי או כוקו חייב בדור שכוקו זכאי דכתיב "ועמך כוקם צדיקים לעוקם יירשו ארץ בדור שכולו 13. ציון בְּמִשְׁפְּטִּ הְפְּרֶהּ חייב דכתיב יוירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתיב יולמעני אעשה אמר רבי אלכסנדרי רבי יָהושע בן לוי רמי כתיב 2ºבעתה וכתיב אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי בֹתִיב ייוארו עם ענני שמיא כבר אִינש אתָה וכתיב ייעני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו משיח על חמרא אתי אישדר ליה סוסיא ∘ברקא דאית לי אמר ליה מי אית לך בר חיור גווני ר' יהושע כן לוי אשכח לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר לִיה אתינא לעלמא דאתי אמִר ליה אם יִרצה אדון הזה אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול ג' שמעתי אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפיתחא 🗷 דקרתא ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מבעינא דלא איעכב אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום אתא לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אבמחך לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך בּיהיום אם בקולו תשמִעו שאלו תלמידיו את רבי יוםי בן קיםמא אימתי בן דוד בא אמר מתיירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מִבקשין ממך אות א"ל לכשיפול השָער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שְבן דוד באָ אמרו לו רבינו תן לנו אות אמר להם ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשין ממני אות אמרו לו ואף על פי כן אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמיים לדם ונהפכו לדם בשעת פמירתו אמר להן העמיקו לי ארוני שאין

19. לְמְעַנִי לְמָעַנִי אָעֵשָׁה בִּי אַיְרָ יַקְבוּדִי לְאָחָר לֹא אָתָן: ישעיהו מח יא 20. בקטן יְדָיה לְאַלְף וְהַצְעִיר לְגוּי עצום אָנִי יְיְ בְּעָתָה אָחִישְׁנָה: ישעיהו ס כב 21. חָדָה בְּיוּעְיִ וְאֵרוּ עָם עָנְנִי שְׁמָיִא בְּיִם בְּיוֹ בְּיִלְי בְּאָב בְּתְצִיית בְּחָנְיִי לִילְיִא וְאֵרוּ עָם עָנְנִי שְׁמָיִא בְּיִם וְנוֹשְׁע הוּא עָנִי וְרַכָב עַל חֲמוֹר וְעַל צֵיר בְּן אֲתנוֹת: זכריה ט ט ב בְּרָך אָנְשׁ אָתִה דְוָה וְעִד עַתִּיק יוֹמִיְא מְטָה וִקְּרְמוֹתִי הַקְּרְבוֹתִי בִּחָנְיִר לִילְיָא וְאָרוּ עָם בְּרָעוֹיתוֹ וְצָא וְיִדוֹ הִיוֹם אָם בְּקלוֹ תִשְׁמְעוּ: תּהֹלִים צה ז